

Izabela Zabielska
Mariusz Fierek
Katedra Polityki Gospodarczej i Regionalnej
Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

KORPORACJE TRANSNARODOWE JAKO PODMIOT PROCESU GLOBALIZACJI

Motywy powstania niniejszego artykułu stał się jeden z najbardziej dynamicznie rozwijających się procesów, rzucający swój wpływ na każdą sferę życia. Globalizacja - zjawisko wielowymiarowe i wielopoziomowe - analizowana jest z różnych punktów widzenia. Jako proces ekonomiczny „integruje” krajowe i regionalne rynki w jeden globalny rynek towarów, usług i kapitału. Postępuje na poziomie gospodarki światowej, rynków (gałęzi) oraz przedsiębiorstw, najbardziej bezpośrednio i intensywnie zaangażowanej grupy.

Obecnie korporacje transnarodowe stanowią potężny i prężny krąg podmiotów w gospodarce i w wiodący sposób oddziałują na przemiany zachodzące na świecie. W związku z tym autorzy przedstawiają korporacje jako podmioty: współtworzące proces globalizacji oraz stanowiące jedną z jego głównych sił napędzających.

1. Globalizacja i czynniki kształtujące ten proces

Termin „globalizacja” mimo powszechności stosowania nie jest jednoznacznie pojmowany. W bogatej literaturze poświęconej tej problematyce nie ma w zasadzie jednego modelu, toteż trudno ustalić powszechnie akceptowaną definicję¹. Ekonomiści termin ten redukują „(...) do nieistnienia granic i barier w handlu między narodami”². Inne rozumienie przyjmuje Parker: globalizacja to rosnąca przenikalność wszelkiego rodzaju granic, a mianowicie fizycznych takich jak czas i przestrzeń; granic narodowo-państwowych; gospodarek, branż i organizacji oraz granic mniej namacalnych, jak normy kulturowe³.

Zamiast dokonywać kompletnego przeglądu definicji, autorzy przyjmują, że globalizację można zdefiniować jako proces, w którym rynki i produkcja w różnych krajach stają się coraz bardziej współzależne w związku z dynamiką wymiany towarów i usług, przepływem kapitału i technologii⁴. Wielość definicji pozwala na wskazanie niektórych najczęściej pojawiających się elementów⁵. Powtarzane są w nich takie określenia jak kompresja czasu i przestrzeni, erozja granic i zniesienie barier geograficznych w przepływach towarów, usług, kapitału, inwestycji, technologii

---

¹A. Budnikowski, M. Cygler, Globalizacja gospodarki a ochrona środowiska, Oficyna Wydawnicza SGH, Warszawa 2002, s. 30-51.

²E. Oziewicz, Procesy globalizacyjne w gospodarce światowej u progu XXI wieku, [w] H.Treder (red.), Problemy współpracy międzynarodowej w warunkach globalizacji gospodarki: Problemy międzynarodowej współpracy gospodarczej, funkcjonowanie rynków finansowych, organizacja i zarządzanie procesami gospodarczymi, Wyd. UG, Gdańsk 2000, s. 7.

³M. Gorynia, Zachowania przedsiębiorstw a procesy globalizacyjne [w] J.Rymarczyk, M.Sutkowski, Internacjonalizacja i globalizacja polskiej gospodarki. Handel międzynarodowy i inwestycje zagraniczne., Prace Naukowe 867, Wyd. Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu, Wrocław 2000, s. 141 - 142.

⁴Annual Economic Report for 1997, „European Economy” No. 63, European Commission, Brussels.

⁵G. W. Kołodko, Moja globalizacja czyli dookoła świata i z powrotem, TNOiK, Toruń 2001, s.168.

i informacji, rozciąganie działalności ekonomicznej, przyspieszenie globalnych interakcji, intensyfikacja powiązań międzynarodowych, pogłębianie współzależności.

Rozważania skupione m.in. na globalizowaniu działalności KTN pozwolą lepiej wniknąć w istotę omawianego procesu – rozszerzanie i pogłębianie działań przedsiębiorstw, zmierzające do wytwarzania i sprzedawania produktów oraz usług na większej liczbie zagranicznych rynków. Zatem powyższe zagadnienie można traktować jako długofalowy proces integrowania krajowych gospodarek ponad ich granicami dzięki intensyfikowaniu wzajemnych powiązań, w wyniku czego powstaje ogólnosiwiatowy system ekonomiczny⁶.

Proces globalizacji kształtuje się pod wpływem czynników o różnym pochodzeniu, charakterze, sile i zakresie działania. Zaliczyć do nich można postęp naukowo-techniczny, konkurencję międzynarodową i politykę ekonomiczną państwa, czy własną dynamikę rynków i powstanie KTN, rewolucję w zakresie komunikacji — przejście do społeczeństwa informatycznego⁷.

Opierając się na powyższym, autorzy stwierdzają, że omawiany proces charakteryzuje się pewnymi właściwościami:

- jego nosicielami są przedsiębiorstwa ponadnarodowe, które wymuszają (poprzez konkurencję czy naciski polityczne) otwieranie rynków, wpływają na charakter instytucji, narzucają normy produktom, usługom i systemom informatycznym;
- korporacje działają na wielu rynkach (obszar lub obszary konkretnych państw), dążąc do ich ujednoczenia. Zbliżenie warunków dokonuje się głównie pod wpływem rynku, jeśli nawet nie w pełni wolnego (którego zasady w rozumieniu korporacji nie są w pełni zgodne z podręcznikami ekonomii), to co najmniej oligopolistycznego.
- korporacje prowadzą interesy zgodnie z własnymi celami (maksymalizacja zysku), stąd gospodarowanie podporządkowane jest zasadom mikroekonomii. Ważne cele związane np. z dobrami publicznymi, tworzeniem korzystnych warunków zewnętrznych, nie znajdują się zazwyczaj w obrębie zainteresowania tych firm.

Gospodarka współczesna przyjmuje nowy kształt naukowo-techniczny przede wszystkim poprzez międzynarodową konkurencję modernizacyjną i współzawodnictwo technologiczne pomiędzy wielkimi przedsiębiorstwami. Państwa narodowe starają się uczynić własny kraj atrakcyjnym dla działalności transnarodowych koncernów. W tym celu tworzą odpowiednią infrastrukturę, gwarantuje prawne, zapewniają stabilność systemu gospodarczego i politycznego.

2. Korporacje transnarodowe jako siła napędzająca procesy globalizacji

Literatura teoretyczna prezentuje liczne procesy związane z globalizacją. Jeden z nich dotyczy sił napędowych. Kleer i Liberska zaliczają do nich liberalizację, prywatyzację i deregulację⁸. Toteż w tym ujęciu należy uznać działania KTN, określone w literaturze anglojęzycznej transnational corporations (TNCs), jako główną z nich. Znaczenie omawianych podmiotów i ich wiodąca rola w gospodarce światowej skłaniają

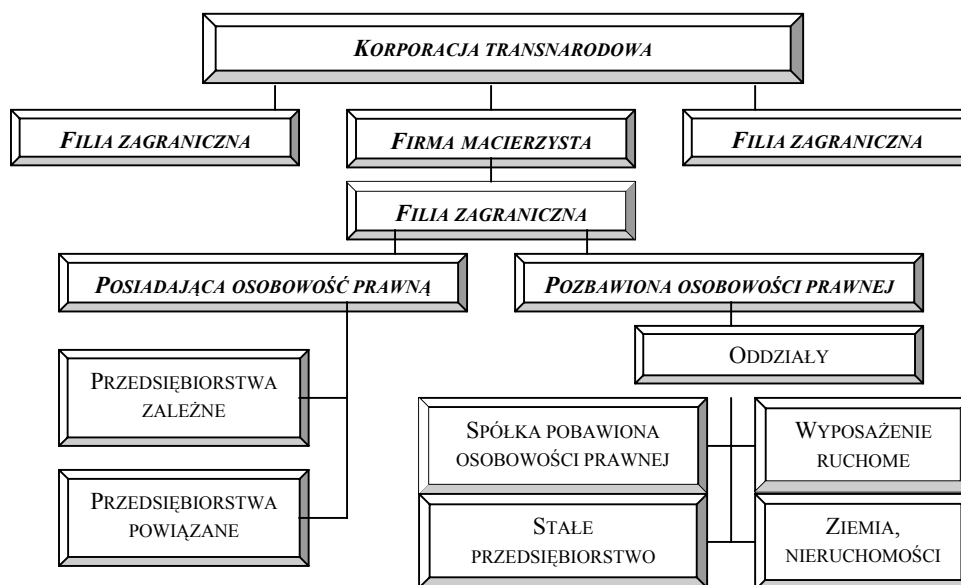
⁶A. Zorska, *Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej*, PWN, Warszawa 2000, s. 57-58.

⁷E. Kośmicki, *Globalizacja – próba diagnozy*, [w] *Dziś* 1999, nr 12, s.30.

⁸J. Kleer, B. Liberska, *Globalizacja gospodarki światowej a integracja regionalna. Konsekwencje dla świata i dla Polski*, PAN Komitet Prognoz „Polska w XXI wieku”, Warszawa 1998, s.11.

do bliższego zaprezentowania. Tym bardziej, iż zróżnicowane jest podejście do KTN, ich działań, jak też formułowanych definicji⁹.

Uwagę autorów zwróciło ujęcie znajdujące się w całorocznym wydawnictwie Konferencji Narodów Zjednoczonych ds. Handlu i Rozwoju (UNCTAD) – World Investment Report. Definicja tam zawarta określa precyzyjnie korporacje od strony zaangażowania inwestycyjnego firmy macierzystej oraz osobowości prawnej podmiotów powiązanych (Wykres 1).

Wykres 1. Struktura KTN

Źródło: opracowanie własne na podst. World Investment Report 2002 Transnational Corporations and Export Competitiveness, UN, Nowy Jork - Genewa 2002, s.291.

Zatem KTN składa się z przedsiębiorstwa macierzystego i jego filii zagranicznych. Ze względu na formę prawną filii występują przedsiębiorstwa zależne i powiązane posiadającą osobowość prawną oraz pozbawione osobowości prawnej oddziały. Różnica pomiędzy pierwszymi wynika z ilości posiadanych głosów akcjonariatu. W przedsiębiorstwie powiązonym inwestor zagraniczny posiada powyżej ale nie więcej niż 50% głosów. Zaś w przedsiębiorstwie zależnym – dzięki przekroczeniu progu 50% głosów – inwestor zagraniczny ma prawo wyznaczyć i usuwać większość członków ciała administracyjnego, zarządczego lub nadzorczego. Z kolei przez oddziały jednostki macierzystej (podmiot należący do niej całkowicie lub częściowo) rozumie się stałe przedstawicielstwa, biura w kraju goszczącym, spółki pozbawione osobowości prawnej lub joint-venture, ziemię, budowle i inne nieruchomości bezpośrednio należące do podmiotu zagranicznego oraz wyposażenie ruchome wykorzystywane poza terytorium macierzystego kraju inwestora ponad rok.

Wedle ONZ korporacje transnarodowe:

⁹E. Cziomer, L. W. Zyblikiewicz, Zarys współczesnych stosunków międzynarodowych, PWN, Warszawa-Kraków 2001, s.80.

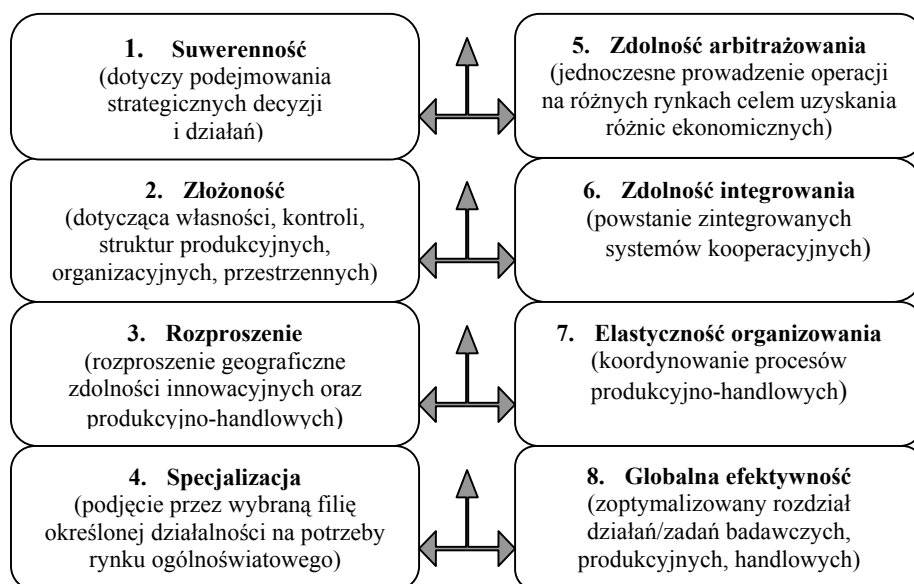
- ✓ operują w systemie podejmowania decyzji pozwalającym na konkretną politykę i wspólną strategię przez jeden (lub więcej) ośrodek podejmowania decyzji,
- ✓ w których jednostki są tak powiązane, że jedna lub więcej z nich może wywierać znaczny wpływ na działalność innych: dzielić wiedzę, zasoby i odpowiedzialność¹⁰.

Z kolei Bartkiewicz podkreśla, iż KTN wykorzystują skalę międzynarodową dla poziomej lub pionowej koncentracji w celu uzyskania korzyści płynących z produkcji masowej, jak również wykorzystania sytuacji o silnych elementach monopolistycznych¹¹.

Natomiast przywołując opinię Dickena, akcentuje się na organizację, koordynację i dominację KTN w transnarodowych sieciach¹².

Znaczący wkład do wyjaśnienia istoty działalności KTN wniosła teoria produkcji międzynarodowej¹³, według której, korporacje są jednocześnie zaangażowane w produkcję międzynarodową (opartą na zagranicznych inwestycjach bezpośrednich) w innych krajach oraz transakcje wewnętrzne o charakterze międzynarodowym, co stanowi ich zasadniczą i unikalną cechę.

Celowym staje się więc przedstawienie atrybutów KTN, aby przybliżyć działania na etapie zaangażowania w ogólnoświatowej skali (Rys.1.).

Rys.1. Cechy charakteryzujące działalność KTN.

Źródło: opracowanie własne.

Powyższe właściwości stanowią o silnej przewadze konkurencyjnej globalnie działających KTN względem wielu mniejszych firm lokalnych bądź regionalnych

¹⁰K.Fabiańska, K.Szflarski, Firma na rynku globalnym, Górnślaska Wyższa Szkoła Handlowa, Katowice 1999, s.16.

¹¹P.Bartkiewicz, Przedsiębiorstwo wielonarodowe i rynek globalny, Wyd. Politechniki Poznańskiej, Poznań 1998, s.8.

¹²M.Piklikiewicz, Międzynarodowe stosunki gospodarcze na przełomie wieków, Difin, Warszawa 2000, s.85.

¹³J.H.Dunning, Multinational Enterprises and the Global Economy. Addison-Wesley, Wokingham 1993, s.4.

(krajowych, międzynarodowych), jak również o większej innowacyjności i elastyczności. Zdolność organizowania i koordynowania działalności produkcyjno-handlowej w wymiarze międzynarodowym, polegająca na formułowaniu układów z wykorzystaniem sojuszy strategicznych, to obecnie główny atrybut KTN. Na etapie globalizacji największe znaczenie ma integracja działań bądź funkcji rozlokowanych w wielu krajach. Prowadzi to do obniżenia kosztów netto w całym systemie korporacyjnym.

3. Korporacje transnarodowe jako podmiot procesu globalizacji

KTN są charakterystycznym elementem współczesnej gospodarki światowej. Mają największe zdolności dostosowania się do ery globalizacji i kształtowania tego procesu. Uchodzą w nim za głównych aktorów ekonomicznych. Są źródłem nowoczesnej techniki i technologii oraz ważnym kanałem jej przepływu do państw, w których tworzą swoje filie. Przez decyzje dotyczące lokalizacji produkcji w różnych miejscach, przyczyniają się do restrukturyzacji gospodarek i wzrostu współzależności między krajami. Ponadto dzięki nakładom na prace badawcze i naukowe powstaje wiele unikalnych rozwiązań technicznych.

Pozycja korporacji w gospodarce światowej w ostatnich latach stale wzrasta, zarówno pod względem liczby, zaangażowania kapitału, udziału w światowym produkcie brutto, eksporcie oraz transferze technologii. W 2002 r. istniało około 64 tys. korporacji, które posiadały ponad 870 filii zagranicznych. Sprzedaż towarów i usług przez KTN w tymże roku wyniosła około 18 mld USD, zatem ponad dwukrotnie więcej niż eksport światowy (8 mld USD)¹⁴.

Według Zorskiej¹⁵, w ogólnej liczbie KTN około 10% prowadzi globalną działalność, ale są to firmy o największym potencjale ekonomicznym. Lista liderów „potęg handlowych” na świecie jest zamieszczona w Tab.1.

Tabela 1

Firmy lokujące się w pierwszej „dziesiątce” w 2003 r.

Ranking		Przedsiębiorstwa	Wartość rynkowa mld USD
2003	2002		
1	1	General Electric	286,10
2	2	Microsoft	263,99
3	3	Exxon Mobil	244,63
4	6	Pfizer	244,89
5	4	Wal-Mart Stores	232,22
6	5	Citigroup	210,86
7	9	Johnson & Johnson	161,36
8	7	Royal Dutch/Shell Group	158,48
9	8	BP	153,24
10	11	American International Group	150,97

Źródło: opracowanie własne na podstawie „The BusinessWeek Global 1000” [w] „The Business Week”, 2003.

Istnieje również (mniej aktualny – z 2001r.) ranking KTN o największych zagranicznych aktywach. Podane są w nim informacje o:

✓ sprzedaży,

¹⁴World Investment Report 2003, UNCTAD, New York-Geneva 2003, s.14.

¹⁵A. Zorska, Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej, PWN, Warszawa 2000, s. 48.

- ✓ zatrudnieniu
- ✓ wskaźniku TNI, na który składa się: stosunek zagranicznego kapitału firmy do jego ogólnego kapitału, stosunek zagranicznej sprzedaży firmy do ogólnej sprzedaży, stosunek zatrudnienia za granicą do ogólnego zatrudnienia firmy.

Wskaźnik TNI dla niektórych korporacji sięga nawet około 90%.

Tabela 2

Największe niefinansowe KTN wg aktywów zagranicznych w 2001 r. (w mld USD)

KTN	Kraj	Aktywa		Sprzedaż		Zatrudnienie		TNI (%)
		1	2	1	2	1	2	
Vodafone Group	Wlk.Brytania	187,8	207,5	24,6	32,7	56,4	67,2	83,2
General Electric	USA	180,0	495,2	39,9	125,9	152,0	310,0	39,0
BP	Wlk.Brytania	111,2	141,2	141,2	175,4	90,5	110,2	80,5
Vivendi Universal	Francja	91,1	123,2	29,7	51,4	256,7	381,5	66,3
Deutsche Telekom	Niemcy	90,7	145,8	11,8	43,3	78,2	257,1	40,0
Exxon Mobil C.	USA	89,4	143,2	145,8	209,4	61,2	97,9	64,8
Ford Motor C.	USA	81,2	276,5	53,0	162,4	188,9	354,4	38,4
General Motors	USA	75,4	324,0	45,3	177,3	148,0	365,0	29,8
Royal Dutch/ Shell	Wlk.Brytania	73,5	111,5	73,0	135,2	52,1	89,9	59,3
TotalFinaElf	Francja	70,0	78,5	74,7	94,4	69,0	122,0	74,9

1 – zagraniczne, 2 – ogółem

TNI – wskaźnik transnacionalizacji (zaangażowanie korporacji poza granicami kraju pochodzenia).

Źródło: opracowanie własne na podst. World...opt.cit., s.5.

Uważa się, że spośród 100 największych gospodarek świata, jedną połowę stanowią państwa narodowe, a drugą KTN¹⁶. Z udziałem korporacji wytwarza się około 25% produktu światowego brutto oraz realizuje się około 75% wymiany handlowej na świecie¹⁷. Dodajmy, iż 30-40% handlu światowego stanowią wewnątrz korporacyjne obroty. Są to transakcje między centralą i zagranicznymi filiami oraz między filiami. KTN odgrywają też znaczącą rolę na rynkach finansowych i na rynku pracy. Są producentem i źródłem zaopatrzenia w nowoczesną technologię i przypada na nie około 80% światowego handlu technologiami oraz prywatnych nakładów B+R (badania + rozwój)¹⁸.

Działalność KTN wiąże się z zagranicznymi inwestycjami bezpośrednimi (ZIB), które w 2002r. wyniosły 6,6 bilionów USD¹⁹. Na podstawie lokat tych inwestycji dokonuje się rozbudowa i modernizacja zagranicznych filii i racjonalizacja ponadgranicznych struktur organizacji korporacji. O wzroście skali i intensywności przepływów ZIB świadczą zarówno dane dotyczące ogólnej wartości zainwestowanego za granicą kapitału, jak i dynamika rocznych przepływów (Tab.3).

USD w 2002r., czyli przeszło dziesięciokrotnie. Początkowo duże przepływy wiązały się z procesami prywatyzacji, obecnie prawie 70% stanowią przejęcia i fuzje.

Dane o napływie inwestycji świadczą o atrakcyjności kraju przyjmującego, natomiast odpływ jest wyrazem siły lokalnych przedsiębiorstw i ich ekspansji za granicą.

Zasoby i przepływy ZIB wskazują na silnie dominującą pozycję krajów Triady, jako światowego centrum inwestycyjnego. W tej grupie znajdują się kraje Europy

¹⁶P. Dicken, Transnational Corporations and Nation-states. "Oxford Review of Economic Policy", No.3, 1996.

¹⁷A. Zorska, Ku globalizacji? Przemiany w korporacjach transnarodowych i w gospodarce światowej, PWN, Warszawa 2000, s. 49.

¹⁸B. Liberska, Globalizacja. Mechanizmy i wyzwania, PWE, Warszawa 2002, s.39.

¹⁹World... opt.cit... s. 6.

Zachodniej, Ameryki Północnej (USA i Kanada) i Azji Wschodniej (Japonia, Singapur, Hongkong, Korea Płd., Tajwan).

Tabela 3

Dynamika światowych inwestycji bezpośrednich w latach 1986-2002 (średni roczny wzrost w %)

Wyszczególnienie	1986-1990	1991-1995	1996-2000	2001	2002
Wzrost napływu ZIB	23,1	21,1	40,2	-40,9	-21,0
Wzrost odpływu ZIB	25,7	16,5	35,7	-40,8	-9,0
Wzrost stanu ogółem napływów ZIB	14,7	9,3	17,2	7,5	7,8
Wzrost stanu ogółem odpływów ZIB	18,0	10,6	16,8	5,5	8,7
Wzrost wartości przejęć i fuzji	25,9	24,0	51,5	-48,1	-37,7
Światowy eksport towarów i usług	15,6	5,4	3,4	3,3	4,2
Światowy PKB	10,8	5,6	1,3	-0,5	3,4

Zródło: opracowanie własne na podst. World...opt.cit., s.5.

Roczne napływy ZIB w świecie wzrosły z 60 mld USD w 1985r. do 651 mld

Działania korporacji obejmują nie tylko przepływy kapitału inwestycyjnego, wymianę handlową towarów i usług, rozwój i transfer technologii oraz know-how, ale również przepływ personelu zarządzającego między filiami. Korporacje mogą koordynować i kontrolować produkcję na różnych etapach w ramach poszczególnych krajów i między krajami. Mogą uzyskać korzyści z różnic geograficznych w rozmieszczeniu czynników produkcji na świecie – zasoby naturalne, kapitał, praca – oraz z różnic w polityce poszczególnych krajów, m.in. podatki, subsydia. Ich strategie produkcji, produktów, marketingu i zaopatrzenia kształtują międzynarodowy podział pracy (mpp)²⁰.

Współczesne korporacje dostosowują swe działania do nowych warunków ery globalizacji. Zachodzące zmiany w ogólnoswiatowym otoczeniu, jak akcentuje Zorska, skłaniają KTN do „(...) przemian i dostosowań w ich międzynarodowej ekspansji”²¹. Wypada podkreślić, że ewolucja w ekspansji KTN znajduje wyraz w modyfikacji motywów, form i kierunków zaangażowania. Należy do tego zaliczyć poszukiwanie zasobów, rynków, podnoszenie efektywności oraz pozyskiwanie strategicznych aktywów (lub zdolności). Ekspansja inwestycyjna korporacji transnarodowych jest uzupełniana poprzez intensyfikację stosowania kontraktowych form działalności – wspólnych przedsięwzięć, poddostaw międzynarodowych, licencji i aliansów strategicznych.

4. Wnioski dla gospodarki światowej

Gospodarka światowa jest zdominowana przez działanie gigantycznych spółek, nazywanych korporacjami transnarodowymi. Ich zwolennicy często uważają, że odgrywają one pozytywną rolę w rozwoju gospodarczym, tworząc miejsca pracy oraz wnosząc kapitał, technologię i szczególne umiejętności do społeczności lub krajów, które mogłyby mieć trudności ze zdobywaniem tych zasobów we własnym zakresie. Krytycy chcą traktować je jako autorytarne elementy niszczycielskie, których ekspansja poza granice własnego kraju ma ostatecznie na celu eksploatację krajów udzielających im „gościny”²². Z kolei działania korporacji dowodzą, że ich wpływ przynosi więcej dobrego niż złego. Nie mniej jednak korporacje „rosną w siłę” i znaczenie. Ostateczne ich

²⁰ Opt.cit... s. 38.

²¹ A.Zorska, opt.cit., s. 101.

²² E.Czciomer..., opt.cit. str. 90.

„rezultaty” zależą od konkretnych uwarunkowań i zręczności uczestniczących w przetargach. Od tego zależy w dalszej kolejności ocena działań korporacji z punktu widzenia ludzkości. Zatem coraz silniejszą ich pozycję należy uzupełnić przez wskazanie podstawowych, międzynarodowych funkcji:

- przemieszczanie zasobów i zdolności produkcyjno- handlowych,
- pobudzenie wzrostu i efektywności gospodarczej,
- stymulowanie restrukturyzacji,
- aktywizowanie lokalnych zasobów i konkurencji na rynku,
- transmitowanie nowych metod i wzorców,
- wyrównanie warunków działania,
- integrowanie działalności przedsiębiorstw i gospodarek.

KTN stają się organizacjami, których siła polega przede wszystkim na zdolności integrowania i koordynowania wielkich systemów korporacyjnych, obejmujących własne i powiązane kontraktowe jednostki, zlokalizowane w wielu krajach. Z samej swej natury są jak gdyby uosobieniem międzynarodowych stosunków ekonomicznych, gdyż fakt ich powstania i istnienia wiąże się z międzynarodowymi przepływami kapitałowymi²³. Są więc niezwykle podmiotem, a ich rola w gospodarce światowej nieustannie wzrasta.

W ostatnich latach zauważa się również, na podstawie raportów UNCTAD, że korporacje podwajają wysiłki w kierunku budowania globalnych sieci produkcyjnych, używając w tym celu międzynarodowych połączeń między przedsiębiorstwami i przejścia przedsiębiorstw (MPiP). Pojawia się globalny rynek firm, na którym są one kupowane i sprzedawane ze wzrastającą prędkością. Pędu nie zmniejszają nawet poważne ryzyka takie jak dość częsty spadek ceny akcji łączących się lub nabywających przedsiębiorstw.

5. Podsumowanie

W konkluzji, międzynarodowy system ekonomiczny i finansowy jest zdominowany przez przemysłowe i finansowe korporacje ponadnarodowe, których prosty i niepisany program opiera się na trzech wartościach:

1. wolności inwestowania,
2. wolności przepływu kapitału,
3. wolności handlu wszystkimi dobrami i usługami z organizmami żywymi oraz własnością intelektualną włącznie.

Ostatecznym celem korporacji staje się swoboda produkcji, dystrybucji, inwestowania. Szczegółowe kategorie tych wartości składają się m.in. z masowej prywatyzacji publicznych przedsiębiorstw i usług. KTN stają się więc odpowiedzią na jakościowe zmiany w technice przesyłania informacji, a zarazem zmiany roli poszczególnych czynników produkcji i sposobem dostosowania do liberalizacji międzynarodowych stosunków gospodarczych.

Dominujący udział tych podmiotów w światowych przepływach towarów, zagranicznych inwestycjach bezpośrednich oraz procesach integracyjnych implikuje pozytywny wpływ na rosnące umiędzynarodowienie działalności gospodarczej na świecie. Oprócz ww., istnieją również korzyści z ponadnarodowej działalności, a mianowicie:

- ✓ bieżąca, praktyczna znajomość gospodarowania w różnych miejscach świata,

---

²³ A.B.Kisiel-Łowczyc, Współczesna gospodarka światowa, PWE, Gdańsk 2000, s.14.

- ✓ bieżące śledzenie idei, wynalazków, badań prowadzonych w różnych krajach, co odbywa się poprzez kontakty filii zagranicznych KTN z placówkami badawczymi w krajach goszczących,
- ✓ zdolność współpracy i komunikacji pracowników KTN z różnych krajów umożliwiającą wykorzystanie umiejętności charakterystycznych dla różnych kręgów kulturowych,
- ✓ dostęp do informacji wykraczającej poza dane dostępne w jednym kraju.

KTN stają się główną grupą podmiotów bezpośrednio oraz intensywnie zaangażowanych w ogólny proces globalizacji i realizujących go przez swą działalność. Przemiany warunków kształtujących omawiany proces przypuszczalnie będą skłaniać coraz więcej firm – nie tylko największych – do osiągnięcia korzyści z globalizowania działalności. Jednak zacięta konkurencja między największymi korporacjami może prowadzić do zmian w grupie wiodących korporacji, do wyłaniania się nowych liderów, do przegrupowań w globalnych systemach korporacyjnych. Strategiczna elastyczność KTN, ich zdolność dostosowania się i kształtowania sprzyjających warunków działalności – a także ogromny i stale rozwijający się potencjał ekonomiczny i techniczny – tworzą przesłanki przewidywać, że zmieniające się korporacje, jako grupa podmiotów, zdołają utrzymać wiodącą rolę w dalszym postępie ogólnego procesu globalizacji oraz w tworzącej się – globalnej gospodarce. Jednak w sytuacji rosnącej potęgi ekonomicznej korporacji i relatywnie słabnącej władzy państw narodowych nad ich działalnością, może narastać sprzeciw społeczny, który będzie wyrażany za pośrednictwem różnych instytucji (np. organizacji międzyrządowych). Może to w przyszłości doprowadzić do stworzenia nowych rozwiązań instytucjonalnych, np. globalnych rządów nad gospodarką światową.